

Læknablaðið kallar eftir pistlum frá formönnum sérgreinafélaga og undirdeilda Læknafélags Íslands og Reykjavíkur til þess að raddir fleiri liðsmanna heyrast.

Már Kristjánsson

Formaður

markrist@landspitali.is

Frá Félagi Íslenskra smitsjúkdómalækna

Á ráðstefnu alþjóðlegu AIDS-samtakanna (International AIDS Society) sem haldin var í Washington, höfuðborg Bandaríkjaanna, í lok júlí síðastliðins undir slagorðunum „Turning the tide together“ kvað við nýjan tón. Í fyrsta sinn í sögu þessa hræðilega sjúkdóms heyrast nú þær raddir meðal vísindamanna að unnt sé að kveða niður HIV-faraldurinn! Vissulega eru þetta gríðarlega góðar fréttir ef sannar reynast.

Í dag er talið að um 25 milljónir manna hafi látist af völdum HIV-sýkingar í faraldrinum og að ríflega 32 milljónir séu á lífi með sýkinguna.¹ Í fátækari löndum heimsins njóta milljónir manna sem sýktir eru af HIV-veirunni ekki lyfjameðferðar sem þykir sjálfsgöð annars staðar, þar á meðal á Íslandi. Ljóst er að í Afríku fá einungis 8 af 15 milljónum HIV-sýktra lyfjameðferð gegn veirunni.

Það eru nokkur atriði sem skipuleggjendur ráðstefnunnar töldu til þegar þeir komust að niðurstöðu sinni. Í fyrsta lagi má nefna að með samsettri HIV-lyfjameðferð (*combined anti-retroviral therapy*) sem hemur HIV-veiruna í líkamanum er nú unnt að lækka veirumagn í blóði HIV-sýktra einstaklinga í ómælanlegt gildi. Sá sem tekur HIV-lyf á réttan hátt er þar af leiðandi lítið eða ekki smitandi. Þetta skiptir afar miklu máli þegar annar aðili í kynferðislegu sambandi er HIV-sýktur því meðferð dregur mjög úr líkum á að hann smiti hinn aðilann við kynmök. Í öðru lagi hefur þekkingu á verkun og hjáverkunum HIV-lyfja fleygt fram. Alveg frá því samsetta HIV-lyfjameðferðin kom fram árið 1995 hafa vísindamenn ekki verið á eitt sáttir um hvernig stýra skuli lyfjameðferðinni. Í dag ráðleggja vísindamenn lyfjameðferð sem fyrst eftir greiningu sýkingarinnar óháð gildi T-hjálparfrumna í blóði sjúklinga. Sú

ráðstöfun er til þess fallin að draga úr fjölda einstaklinga í hverju samfélagi sem er smitandi. Í þriðja lagi liggja nú fyrir vísindaleg gögn sem styðja notkun HIV-lyfja sem forvörn gegn HIV-smiti. Sá sem hyggur á áhættuhegðun, til dæmis að stunda kynmök með óþekktum einstaklingi eða einstaklingi með þekkt HIV-smit, getur tekið HIV-lyf áður en til áhættuhegðunar kemur og dregið þannig nær 100% úr líkum á HIV-smiti. Þó að smitsjúkdómalæknar séu margir hverjir áhyggjufullir yfir þessari notkun HIV-lyfja vegna hættu á að aðrir kynsjúkdómar berist á milli einstaklinga er ljóst að draga má verulega úr líkum á HIV-smiti milli para þar sem annar einstaklingur er smitaður en hinn ekki. Í fjórða lagi má benda á að jafnvel þó árangur af tilraunum með bólusetningu gegn HIV hafi ekki verið sem skyldi hingað til, sýndi rannsókn sem framkvæmd var í Tælandi fyrir nokkrum árum að bólusetning ver um 30% einstaklinga á aldrinum 18-30 ára fyrir HIV-smiti.² Á ráðstefnunni í Washington kom fram að um 30 bóluefni gegn HIV væru nú til rannsókna og telja vísindamenn að á næstu 5 til 10 árum megi vænta tíðinda af árangri rannsókna með þessi bóluefni. Í fimmta lagi eykur nýtt lyf vonir manna um að unnt verði að útrýma HIV-veirunni úr líkama sýktra einstaklinga. Fram til þessa hefur einungis verið mögulegt að lækka HIV-veirumagn í blóði í ómælanlegt gildi. Hins vegar hefur ekki verið hægt að eyða veirunni úr erfðaefni manna en þar situr hún og fjölgar sér. Nýja efnið heitir Cortistatin A og er unnið úr svamptegundinni *Corticium simplex* og er fyrsta efnið í nýjum efnaflokkum sem hamlar starfsemi ensímsins tat í HIV-veirunni. Tat-ensímið er HIV-veirunni nauðsynlegt til að endurrita erfðaefni sitt

þar sem það situr njörvað niður í erfðaefni hýsilsins. Tilraunir með frumur úr sjúklingum sem hafa verið á árangursríkri samsettri HIV-veirulyfjameðferð hafa sýnt að í samanburði við lyfleysu eyðir Cortistatin A meira en 99% af HIV-veiru úr dvalarástandi.³ Þessar niðurstöður vekja vonir um að unnt verði að uppræta HIV-veiru úr líkama sýktra einstaklinga.

Margir þekktir aðilar komu fram á ráðstefnu Alþjóðlegu AIDS-samtakanna í sumar sem hvöttu ríkisstjórnir heimsins til að setja aukin fjárframlög til HIV-meðferðar. Meira fé í þessum málaflokkum er forsenda þess að unnt sé að beita núverandi þekkingu og lyfjum til að kveða niður HIV-faraldurinn.

Smitsjúkdómalæknar á Íslandi fylgjast grannt með framþróun HIV-meðferðar, bæði gegn virkum sýkingum og hverskonar fyrirbyggjandi aðgerðum, til að koma í veg fyrir útbreiðslu HIV-veirunnar.

Heimildir

1. who.int/mediacentre/factsheets/fs360/en/index.html – ágúst 2012.
2. Rerks-Ngarm S, Pitisuttithum P, Nitayaphan S, Kaewkungwal J, Chiu J, Paris R. Vaccination with ALVAC and AIDSVAX to Prevent HIV-1 Infection in Thailand. *N Engl J Med* 2009; 361: 2209-20.
3. Mousseau G, Clementz MA, Bakeman WN, Nagarsheth N, Cameron M, Shi J, et al. An Analog of the Natural Steroidal Alkaloid Cortistatin A Potently Suppresses Tat-Dependent HIV Transcription. *Cell Host Microbe* 2012; 12: 97-108.